

Sinteza discuțiilor din ziua dedicată educației de mediu construit din învățământul pre-universitar

26 octombrie 2016
Sala de Consiliu a UAUIM

arh. dr. Vera MARIN

Pe tot parcursul zilei de 26 octombrie, au fost prezentări care susțin importanța educației de mediu construit, fie prin descrierea unor proiecte, fie prin prezentarea lucrărilor prezente în expoziția intitulată *Arhitectura în învățământul pre-universitar, parte a Bienalei Naționale de Arhitectură*. Gazdele evenimentului speră că această idee de expoziție să devină o secțiune specială și în următoarele ediții ale BNA, fiind un prilej de schimb de experiență între secțiile de arhitectură din toată țara, dar și un loc de întâlnire și de inițiere de parteneriate între cei care lucrează în liceele vocaționale și cei din alte școli și licee, din organizații non-guvernamentale, în învățământul superior, etc.

I. Sinteza ideilor discutate în prima parte a zilei - educație de mediu construit în pre-universitar: provocări și posibile soluții

Participanții: echipa Uniunii Arhitecților din România care organizează Bienala Națională de Arhitectură, reprezentanții Universității de Arhitectură și Urbanism Ion Mincu, organizații non-guvernamentale care implementează proiecte în acest domeniu, dar și reprezentanți ai liceelor sau secțiilor de arhitectură, au arătat, împreună cu invitații, că:

- A. Experiențele copiilor sunt non-disciplinare iar educația de **mediu construit** este un suport foarte bun pentru experiențe de învățare comparabile cu cele naturale pentru că se bazează pe relaționarea directă cu experiențe din cotidian, și pentru că mediul construit și natural nu poate fi studiat și înțeles decât printr-o abordare integrată, trans-disciplinară.

Există tendințe în plan internațional pentru a folosi mediul construit ca temă de lucru într-o abordare integrată a învățării, iar expresia *educație de mediu construit* (built environment education) este din ce în ce mai prezentă în relația dintre organizațiile profesionale, și instituțiile publice centrale și locale ce au competențe în domeniul educației, al culturii, al dezvoltării (referință principală – Arhitectura și Copiii – Uniunea Internațională a Arhitecților),

O posibilă soluție pentru a folosi aceste oportunități ar fi folosirea unor teme/scenarii educaționale de mediu construit ca mici proiecte în diverse discipline, dar să fie pregătite lucrurile în mod programatic pe competențele-cheie la care trebuie acum să contribuie toate cadrele didactice. Învățare prin proiect infuzată – proiecte de o zi, proiecte didactice de două ore... pregătite pentru cadrele didactice să fie ușor de aplicat.

- B. **Elevii** de acum au alte nevoi față de acum 50 de ani. Promoția din vara lui 2016 va termina clasa a IV-a după noul curriculum și a fost o provocare pentru cadrele didactice din învățământul primar să integreze cunoștințe și abilități. Curriculum este în continuare disciplinar, dar a fost încurajată o abordare mai flexibilă din acest punct de vedere. Cadrele didactice din gimnaziu și liceu sunt însă și mai puțin pregătite decât cele din școala primară să practice această abordare integrată. Deși manualele sunt opționale, cadrele didactice le folosesc mecanic, fără să își asume dreptul dar și obligația de a inova pentru o experiență de învățare cât mai atractivă. Riscul este de a lăsa copiii să gliseze în lumea virtuală – realul din jur devine lipsit de importanță dacă nu au pregătirea să privească atent și să analizeze.

Există inițiative (proiecte editoriale, proiecte de cercetare aplicată) prin care sunt create instrumente concrete de îmbunătățire a conținuturilor și a modurilor de predare așa încât elevii să se apropie mai mult de valorile de patrimoniu, să dobândească o atitudine civică responsabilă față de oraș, cunoștințe specifice, cultură generală și spirit critic.

Mai mult, pentru a avea cât mai multe experiențe directe cu mediul construit, o soluție este și alocarea unor momente (dacă se poate să fie obligatorii) în programele școlare pentru expediții cu obiective didactice clare, tururi ghidate, vizite în diverse locuri ale orașului, un cadru riguros pentru mici stagii de voluntariat (pentru liceeni), proiecte educaționale care presupun ieșirea din școală. Sunt multe cercetări care demonstrează beneficiile acestor ieșiri din școală. Este însă nevoie de simplificarea procedurilor, de o deschidere a societății pentru a oferi cât mai multe locuri în care să meargă elevii cu profesorii lor și să fie bine primiți.

- C. Până acum, **educația de mediu construit** a pătruns în școli doar ocazional, prin parteneriate între educația formală și cea non-formală. Rolul organizațiilor profesionale a fost unul foarte important în inițierea acestui demers: Uniunea Arhitecților din România finanțează un proiect prioritar pentru formarea îndrumătorilor de-a arhitectura din toată țara, Ordinul Arhitecților din România care a sprijinit elaborarea primelor materiale didactice a considerat de asemenea că programul de-a arhitectura este o prioritate pentru breaslă. Sunt mai multe proiecte editoriale finanțate de AFCN – Administrația Fondului Cultural Național care au ca temă educația pentru patrimoniu construit. Este însă acum o provocare să existe mai multe **cadre didactice** (mai ales din gimnaziu și licee) care să lucreze cu asociații și fundații (educație non-formală) într-un mod cât se poate de serios și de asumat, pentru un parteneriat real.

Se fac deja pași relevanți pentru formarea cadrelor didactice astfel încât procesul educațional să fie mai atractiv (educația de mediu construit contribuind la acest lucru). Este însă nevoie de o abordare sistematică și de impact pentru ca educația de mediu construit să fie într-adevăr un vehicul al schimbării și în ce privește abordarea pedagogică.

Sunt semnale încurajatoare din partea mediului universitar care își dorește o implicare mai activă în cercetarea aplicată legată de educația de mediu construit din pre-universitar, dar și în parteneriate cu asociații care aduc studenții mai aproape de liceeni, în activități benefice pentru ambele grupe de vârstă.

Prin proiecte dedicate, s-ar putea crea LOCURI SPECIALE unde nu numai elevii și profesorii lor ar găsi resurse despre mediul construit adunate și explicate, dar și părinți, bunici, tineri care vor să facă formare continuă pe parcursul vieții. Aceste centre de resurse ar sprijini nu numai cultura generală despre arhitectură, ci și coeziunea comunitară, înțelegerea spațiului localității ca pe un bun comun.

Există și posibilitatea parteneriatelor între liceele sau secțiile de arhitectură (profil vocațional de arhitectură) și celelalte instituții de învățământ preuniversitar din orașele care au acest potențial uriaș. Acest parteneriat ar pune în valoare elevii care studiază arhitectura, ar crește prestigiul acestor secții.

Pentru o relatare mai detaliată a intervențiilor, vă rugăm să parcurgeți a treia secțiune a acestui document.

II. Sinteza ideilor discutate în a doua parte a zilei: licee sau secții vocaționale de arhitectură provocări și posibile soluții

Pentru a doua parte a zilei, am putut constata că sunt mulți oameni dedicați cauzei de a lucra cu liceenii din secțiile de arhitectură, chiar dacă nu sunt cele mai favorabile condiții logistice și chiar dacă există o slabă corelare între obiectivele didactice pentru aceste secții și conținutul cadru sau programa disciplinelor de specialitate.

Au fost luate în discuție câteva aspecte considerate foarte importante de cei implicați direct:

-finalități formative ale învățământului liceal de arhitectură (lucrările de absolvire pentru atestat),

-dificultățile inerente unui proces educațional condiționat de o programă prea vagă sau prea puțin adaptată nevoilor specifice ale acestor secții,

-relația absolvenților liceelor/secțiilor de specialitate - arhitectură- cu piața muncii și cu instituțiile de învățământ superior (materii pentru bacalaureat, pregătirea pentru admitere la facultățile de arhitectură din România sau din străinătate),

-interesul tinerilor pentru liceele de arhitectură, statutul persoanelor cu dublă specializare de arhitect dar și de cadru didactic în învățământul liceal,

-condițiile logistice dificile.

Aceste discuții au fost alimentate de ideile conținute în câteva prezentări făcute de Tana LASCU (importanța abordării integrate în învățământul vocațional de arhitectură), Iuliana GELIMAN (analiza efortului și a timpului pe care elevii îl petrec în diverse activități la școală și făcând studiu individual, dar și o posibilă programă pentru clasa a XI-a), Klara MATTE și Szabolcs KORODI (o experiență care poate fi prezentată ca bună practică în care, un grup de arhitecți din Miercurea Ciuc s-au organizat pentru a sprijini secția de arhitectură din liceul de arte).

Este un moment prielnic pentru că reforma curriculară va cuprinde și învățământul liceal în perioada următoare, dar și pentru că reprezentanții Ministerului Educației prezenți la întâlnire au arătat deschidere mai ales dacă atitudinea proactivă a acestui grup conduce la propuneri concrete.

În plus, există sprijin și din partea mediului universitar de specialitate care poate contribui cu idei mai ales în ce privește finalitățile formative ale acestor licee/secții. Pentru atestat, este nevoie de implicarea OAR – Ordinului Arhitecților din România pentru decide împreună care poate fi contribuția unui absolvent de liceu/secție de arhitectură dacă acesta ar urma să caute un angajator care face proiectare de arhitectură, amenajări interioare, design de produs. Deasemenea, este nevoie și de un dialog cu RUR – Registrul Urbaniștilor din România, ca la redactarea statutului profesional pentru urbanist, să aibă în vedere și existența acestor absolvenți de licee/secții de arhitectură, de unde Facultatea de Urbanism și cea de Peisagistică are adesea studenți.

A fost sugerată de către organizatori posibilitatea constituirii unui grup de lucru online format din cadre didactice prezente la întâlnire și alte persoane direct implicate în învățământul vocațional de arhitectură care vor să contribuie la implementarea unor idei concrete pentru îmbunătățirea condițiilor pentru liceeni și cadrele didactice.

Propunerea s-a concretizat, iar cei care vor să se alăture acestui grup pot să o facă adresând un mesaj electronic la vera@de-a-arhitectura.ro

Pentru o relatare mai detaliată a intervențiilor, vă rugăm să parcurgeți a patra secțiune a acestui document.

III. Relatarea intervențiilor din prima parte a zilei:

Rectorul Universității de Arhitectură și Urbanism Ion Mincu, domnul profesor arhitect Marian Moiceanu s-a adresat invitaților în calitate de gazdă pentru a saluta inițiativa unei întâlniri atât de necesară, dar și pentru a accentua faptul că, în secolul al XXI-lea, pregătirea pentru admitere la facultățile din domeniu s-a schimbat: talentul la desen nu mai este suficient. Este nevoie de o educație a privirii, de absolvenți de liceu care sunt curioși și creativi, capabili să se concentreze și să facă efort susținut pentru că pregătirea în domeniu este un demers complex, dificil pe alocuri.

Secretarul de Stat pentru Achiziții, Patrimoniu și Investiții de la Ministerul Educației Naționale și Cercetării Științifice, domnul arhitect Gheorghe Pătrașcu a apreciat evenimentul ca fiind un mod concret și inedit de asigurare a vizibilității pentru preocupări care există poate de mai demult, dar care au fost fragmentate până acum. Învățământul vocațional este în atenția MENCȘ în această perioadă și există deschidere pentru această temă a reformei programelor în sensul adecvării lor la o viziune despre ce sunt secțiile de arhitectură. Prin urmare, există o fereastră de oportunitate importantă acum la Minister cu condiția ca grupul de lucru ce se creează acum pentru liceele și secțiile de arhitectură să exprime clar concluzii și doleanțe. Între obiectivele MENCȘ de actualitate, se află și infrastructura pentru educație – mediul construit care găzduiește procesele de învățare. În data de 7 noiembrie, la Sala Frescelor UAUIM, se va desfășura un eveniment important, organizat de MENCȘ, cu invitați externi, în care se va prezenta un program complex de intervenție pentru spațiul construit al activităților educaționale. Consilierul Secretarului de Stat pentru Învățământ Preuniversitar, domnul Jean Badea, a încurajat participării să aibă o atitudine pro-activă având în vedere faptul că Ministerul Educației coordonează acest proces de reformă curriculară. În mod evident, introducerea elementelor de cultură generală legată de mediul construit în toate școlile este benefică pentru elevi. Organizarea acestui eveniment este un semn că domeniul este important și că organizatorii sunt în măsură să aducă împreună persoane care reprezintă atât învățământul pre-universitar, cât și învățământul superior dar și societatea civilă – se poate constitui astfel un parteneriat foarte necesar între factori care chiar pot influența dezvoltarea învățământului în direcțiile pe care ni le-am propus.

Consilierul Secretarului de Stat al Ministerului Culturii, doamna arhitect Ioana Tudora a arătat faptul că educația de mediu construit este complementară cu cea de mediu ne-construit înțeles ca mediu natural (ecologie, peisaj), și că este important un parteneriat mai larg în care să intre și Ministerul Mediului. Înțelegerea mediului înconjurător trebuie să fie accesibilă oricui, să fie parte din acele lucruri fundamentale pe care trebuie să le știe orice cetățean. La Ministerul Culturii, echipa guvernamentală se confruntă cu lipsa de educație a populației în ce privește patrimoniul. Protecția patrimoniului este acum parte din Strategia de apărare a țării. Tezele pentru Codul Patrimoniului pun un accent important pe educație, iar educația de mediu construit trebuie să fie parte din obiectivele educaționale pentru toți elevii.

Doamna președinte a Uniunii Arhitecților din România a invitat participanții la eveniment să considere dotările UAR ca locuri în care să se facă educație de mediu construit. De exemplu, *Casa cu Blazoane* de la Chiojdu este un exemplu de restaurare: dintr-o ruină este acum o gospodărie țărănească, cu toate facilitățile, cu mobilare făcută cu donații ale locuitorilor din acel sat. Poate fi un loc minunat pentru tabere, un centru de activități pentru cunoașterea mediului construit rural și nu numai. UAR se mândrește cu sprijinul pe care l-a acordat de câțiva ani Asociației de-a Arhitectura, considerând formarea îndrumătorilor din programul de-a arhitectura ca fiind un demers prioritar a UAR. Prin cadrele didactice și arhitecții voluntari care trec prin această experiență de formare în mai multe centre din România, educația de mediu construit ajunge la foarte mulți elevi, și este asigurată menținerea unui nivel bun de calitate.

Domnul decan al Facultății de Arhitectură, domnul arhitect Georgică Mitrache, și în calitate de Comisar al Bienalei Naționale de Arhitectură (BNA) a UAR, a apreciat calitatea secțiunilor prezente în **expoziția Arhitectura în învățământul preuniversitar** și a explicat geneza evenimentului dedicat educației de mediu construit din cadrul BNA. Împreună cu dr. arh. Daniela Calciu, în calitate de secretar al BNA, au urmărit și au contribuit la demersul de

organizare astfel încât să existe un context pentru a lucra eficient, atât în ce privește liceele și secțiile de arhitectură, cât și în interacțiuni cu elevii din ciclul primar, gimnazial, liceal, în general.

După o scurtă prezentare a fiecărui participant, a urmat **vizita în expoziție**, unde Klara Matte și Szabolcs Korodi au explicat demersul secției de arhitectură din Miercurea Ciuc în timpul anilor școlari dar și în perioadele vacanțelor în cadrul unor tabere de creație. Mina Sava a arătat rezultatele aplicării opționalului *De-a arhitectura în orașul meu* în trei contexte diferite (cu arhitect voluntar la clasă la fiecare oră, timp de un an școlar, timp de doi ani în clasa a III-a și a IV-a, sau cu vizita arhitectului voluntar doar în momente cheie ale programei. Daniela Calciu, coordonator al proiectului *Club Urboteca* pentru liceeni a prezentat succint modul de lucru în care autori din publicația *Orașul – un manual de utilizare* (Gruia Bădescu, Celia Ghyka, Vera Marin, Daniela Calciu, Florin Mureșanu) au folosit conținuturile din această publicație pentru a deschide perspective noi asupra mediului construit. Matei Cocheci a explicat demersul din cadrul proiectului YPLAN, unde întâlnirea dintre un număr important de liceeni din București și studenții de la urbanism și peisagistică cu îndrumătorii lor a fost benefică pentru ambele grupuri de vârstă și unde spațiul public a fost analizat și înțeles din mai multe perspective, făcându-se chiar și câteva propuneri de intervenții care s-au implementat în București, cu mijloace modeste, dar cu impact important. Echipa de îndrumare de la Liceul de Arhitectură din Timișoara a demonstrat, în fața planșelor din expoziție, importanța cunoașterii patrimoniului rural și apropierea care se creează între liceeni și aceste valori dacă obiectivele didactice cuprind aceste ambiții. Evident că și celelalte secțiuni ale expoziției au fost apreciate chiar dacă nu au fost explicate la vernisaj.

Prezentările care au urmat vizitei în expoziție au urmărit nu atât să prezinte rezultate ale unor proiecte, cât să lanseze discuții în jurul provocărilor la care acele proiecte au răspuns.

Pentru școala primară, opționalul ***De-a Arhitectura în Orașul Meu*** (prezentat de Vera MARIN) a fost suport pentru trei idei principale:

- a. ne dorim cetățeni mai atenți la ce se întâmplă în jurul lor, mai capabili de implicare –proiectele Asociației De-a Arhitectura au însemnat răspuns la provocarea de a încuraja locuitorii (de mâine, dar și pe cei de azi) să fie mai informați și mai activi, dar și clienți buni pentru arhitecți, factori de decizie pentru viitorul localităților noastre.
- b. în prezent, elevii sunt motivați de moduri de predare care presupun o abordare interdisciplinară, lucru în echipă, învățare prin proiect – proiectele asociației au însemnat deci și încercarea de a răspunde la provocări curente de ordin pedagogic, în care să aplicăm principiile conținute deja în LEN – Legea Educației Naționale, dar care necesită instrumente concrete de implementare. ***Educația de mediu construit este un suport excelent pentru cadre didactice care vor să folosească metode noi de predare.***
- c. profesioniștii mediului construit (arhitecți, urbanisti, peisagiști, geografi, ecologi, ingineri) care fac voluntariat ca persoană resursă la clase și care colaborează deci sistematic cu unități de învățământ contribuie cu energia și cunoștințele lor la educația de mediu construit. Rețeaua de-a Arhitectura, cu reprezentanți în toată țara este poate resursa cea mai importantă a asociației și reprezintă o provocare de comunicare și de implicare a arhitecților în societate).

Pentru ciclul gimnazial, prezentarea proiectului ***Lecțiile Patrimoniului*** (făcută de Raluca Bem Neamu), a pus în evidență trei subiecte:

- a. importanța inovației în propunerea unor exerciții cu elevii care nu numai că vor reuși să atragă atenția asupra valorilor de patrimoniu construit, dar ajută și căutările cadrelor didactice pentru metode mai atractive de predare, pentru un raport mai bun între predare și învățare. În cazul acestui proiect, este vorba despre scenarii educaționale bazate pe trasee în Piața Revoluției. Aceste scenarii sunt construite pe obiective

didactice din programele mai multor discipline: matematică, istorie și educație civică, arte vizuale, dar și limbă și comunicare.

Pe lângă sugestii pentru cadrele didactice (scrise și filmate), vor fi disponibile online și fișe pentru elevi care să fie folosite în timpul expedițiilor. Piața Revoluției a fost aleasă pentru că există o concentrare mare de clădiri importante din punct de vedere istoric, social, cultural.

- b. așa cum este explicat în publicația intitulată Ghidul Lecțiilor Patrimoniului care va fi disponibilă online pe www.culturaineducatie.ro, acest proiect este și un răspuns la provocarea legată de relația încă dificilă în România între experiența non-formală și cea de învățare formală: există rigori ale educației formale care trebuie asumate de cei din organizațiile non-guvernamentale implicate în proiecte de acest fel.
- c. cadrele didactice trebuie să își asume faptul că manualele sunt doar orientative, că ele sunt autorii experienței de învățare pe care o propun oră de oră elevilor lor și că poartă responsabilitatea calității acestor experiențe care trebuie să fie mai atractive. În plus, noile principii susțin faptul că profesorii de la orice materie pot contribui la oricare din cele opt competențe-cheie. Deși este un proiect centrat pe competența cheie de sensibilizare și exprimare culturală, acest proiect demonstrează practic moduri concrete în care se poate aplica acest principiu al abordării integrate.

Tot pentru ciclul gimnazial (dar fiind scenariu ce se poate aplica și în licee), inițiativa *De-a Arhitectura în Școala Mea* (prezentată de Mina SAVA) este în faza de pilotare în cinci școli din București, cu susținere financiară din partea Fundației Comunitare București prin programul *Mobilizăm Excelența*. Prezentarea a urmărit să pună în evidență trei aspecte:

- a. Felul în care este construită o școală este strâns legat de sistemul de învățământ existent într-o epocă. Școlile pe care le avem azi sunt construite după sistemele de învățământ de la începutul secolului al XX-lea, iar clădirile sunt monotone și monofuncționale, nu stimulează învățarea, nu sunt prietenoase deci nu sunt atractive pentru copii. Având în vedere că școala este locul principal de socializare al copiilor, dar și prima clădire publică pe care ei o folosesc intens (în unele localități, este și singura clădire publică la care au acces), este foarte important ca ele să se potrivească mai bine cu principiile după care ne dorim să se facă educație în secolul al XXI-lea. Spațiul construit al școlii trebuie să inspire, să susțină coeziunea comunității școlii, să fie prietenos.
- b. Spațiul școlii este un suport excelent pentru a face exerciții de învățare experiențială, prin proiect, centrată pe nevoile particulare ale elevului interdisciplinară, care să dezvolte gândirea critică, relațiile sociale, creativitatea, capacitatea de a rezolva probleme reale. Elevii descoperă și folosesc *design thinking*: drumul de la nevoi, la idee și apoi la soluții concrete, diverse modalități de (re)prezentare a unui proiect de intervenție, cu tot cu evaluarea resurselor necesare pentru a realiza intervenția respectivă. Le vor fi stimulate și îmbunătățite: creativitatea, capacitatea de analiză critică și constructivă a mediului construit în care trăiesc, simțul de observație, percepția spațială, responsabilitatea față de școala lor și comunitatea școlii, abilitățile de colaborare, comunicare și lucru în echipă.
- c. Intervențiile pentru a îmbunătăți spațiul construit al școlii presupun investiții importante. Pe lângă ce se întâmplă în școli, proiectul are ca obiectiv să stimuleze, prin rezultatele sale, și prin referințe la exemple din alte țări¹, o campanie de *advocacy* pentru dezvoltarea infrastructurii pentru educație prin **proces de**

¹ **REBUS – Trip to a better school environment**, proiect scandinav (NO, S, DK) finanțat cu fonduri europene, proiectul a realizat un ghid de design participativ care se adresează arhitecților, elevilor, profesorilor, dezvoltatorilor și administrației locale pentru proiectele de refacere sau de construire a noi școli.

planificare și design participativ, în care să fie aduse împreună perspective și resurse umane și financiare de la autoritățile publice locale, Ministerul Educației, Inspectoratele Școlare, directorii unităților de învățământ, cadrele didactice, profesioniștii mediului construit și nu în ultimul rând de la elevi, familiile acestora, mediul privat de afaceri, mediul asociativ.

Există experiențe relevante în plan internațional, iar grupul de lucru *Arhitectura și Copiii* al *Uniunii Internaționale a Arhitecților* este în măsură să asigure comunicarea și colaborarea între factorii interesați de relația dintre educație și mediul construit. Mina SAVA și Eliza YOKINA reprezintă România în acest grup de lucru, iar unul din mijloacele de a crea interes și motivație de comunicare este și concursul **CUBURILE DE AUR**. Ordinul Arhitecților din România a lansat recent etapa națională a acestui concurs², unde sunt așteptate activități și produse la patru categorii: școli, instituții sau organizații care implementează proiecte relevante, material scris, material audio-vizual.

Pentru a întări cele afirmate de Mina SAVA, Alex AXINTE, de la StudioBASAR (partener în proiectul *De-a Arhitectura în Școala Mea*), a prezentat câteva exemple din alte proiecte implementate deja care demonstrează atât provocările procesului, cât și impactul unor intervenții în mediul construit al educației. Chiar și atunci când este vorba de amplasarea unor elemente de mobilier în curtea școlii, este exersată deja negocierea între factori de decizie ai școlii, cei care vin cu propunerea, cei care fac posibilă realizarea ei efectivă, etc. Provocarea de la care a pornit acest grup este legată de faptul că nu există educație aplicată la nici un nivel: studenții la arhitectură nu realizează efectiv ce desenează, elevii nu aplică decât în foarte mică măsură cunoștințele pe care le capătă la lecții, etc. Este o secetă de lucruri practice, dar și de comunicare.

Privind retrospectiv la aceste procese participative și la rezultatele lor, se poate spune că, pe undeva, elevii rămân dezamăgiți: puterea de decizie nu se împarte. Atunci când proiectul de intervenție ar însemna schimbări importante în felul în care este folosită școala în fiecare zi, rezistența este foarte mare. Sunt privite cu simpatie intervențiile de pictat pe pereți sau instalațiile temporare din Săptămâna Altfel, dar nu e prea ușor să se renunțe la separarea intrării elevilor de cea a cadrelor didactice de exemplu. Experiențele de design participativ în școli au demonstrat că se poate face o paralelă între o comunitate locală (o localitate) și respectiv comunitatea dintr-o școală, unde directorul poate fi comparat cu un primar, cadrele didactice cu funcționari și avizatori, elevii cu cetățenii de rând ai acelei localități. Ducerea la bun sfârșit a unei intervenții cât de mici în curtea școlii dă elevilor, dar și conducerii acelei școli, cadrelor didactice, personalului administrativ un exemplu care poate fi foarte folositor pentru a încuraja cetățenia activă, în spațiul mai larg al localității.

Formarea cadrelor didactice, dar și a persoanelor-resursă care vor să colaboreze cu școlile pentru educație de mediu construit a fost o temă care a revenit de foarte multe ori în discuție de-a lungul întregii zile. Prezentarea proiectului "Capacitate de predare și promovare a arhitecturii în școli" (făcută de Claudia PAMFIL) a pus în perspectivă experiența Asociației de-a Arhitectura de formare a îndrumătorilor cadre didactice și persoane-resursă

Sau: în Franța - *L'architecture du bâtiment scolaire comme support de la transmission de l'architecture*
<http://www.archipedagogie.org/fiche-formation/larchitecture-du-b%C3%A2timent-scolaire-comme-support-de-la-transmission-de-larchitecture-citat-octombrie-2016>

² Pentru mai multe detalii: <http://oar.archi.ro/concursuri/premiile-ua-cuburile-de-aur-2017>

pentru dezvoltarea capacității acestora de predare în echipă a conținuturilor create de Asociație, ce se înscriu în aria curriculară integrativă și transdisciplinară. Prezentarea acestui proiect a pus în evidență trei aspecte principale:

- a. **Educarea celor care educă societatea** în mediul școlar asigură un impact de durată. Numai producția unor materiale didactice, indiferent cât sunt de bune, nu este suficientă. Proiectul este esențial pentru buna derulare a programelor didactice ale asociației și este considerat prioritar și de către Uniunea Arhitecților din România care-l susține financiar din fondul „Timbrul Arhitecturii”. Oferta de formare ce există în sistemul de învățământ este cumva "tipizată" - ne referim la programe recunoscute de Inspectoratele Școlare pentru avansare în grad didactic. Ar fi poate nevoie de mai multă libertate pentru cadrele didactice să aleagă în funcție de nevoile lor. o ofertă care se poate "personaliza" (parcurs individualizat), păstrând totuși nevoia de atestare a calității acelor programe de formare pentru a evita adevărinite goale de conținut.
- b. Formatul de training a evoluat pe parcursul a cinci ediții și cuprinde acum atât studierea materialelor didactice (de la distanță), cât și și ateliere regionale cu aplicații practice și schimb de experiență (în direct). Atelierele se desfășoară simultan în mai multe orașe din țară în centrele regionale. Aceste ateliere sunt foarte importante pentru buna derulare a activităților educative de-a lungul anului școlar care este condiționată de înțelegerea conținuturilor, de lucru în tandem (cadru didactic și profesionist-voluntar), cât și de deprinderea metodelor și tehnicilor moderne de învățare experiențială. Cadrele didactice ajută persoanele-resursă să accepte rigori ale educației formale, să cunoască și să aplice principii pedagogice. Iar profesionistul mediului construit transmite cadrului didactic poftă de joacă, libertate, dar și informații utile, provocarea de a folosi diverse instrumente din succesiunea „observ + analizez, construiesc + prezint”. Este vorba despre **o joacă structurată, serioasă**. Este cea mai bună cale de a învăța!
- c. Cercetări privind contribuția activităților culturale în planul învățării, predării și evaluării au pus în evidență faptul că toate domeniile culturale ajută elevii să își dezvolte opinii, le stimulează propriile căutări. Activitățile culturale oferă soluții pentru aplicarea la clasă a unor noi instrumente didactice. Nu sunt multe situații de învățare acum care să cultive îndoiala (spiritul dubitativ), spiritul științific, spiritul critic, sau care să evidențieze nuanțe. Mai mult, mediul construit fiind, în sine, transdisciplinar, este un suport foarte la îndemână pentru abordare integrată a predării. Este deci importantă **instituționalizarea/ recunoașterea colaborării între profesori/școli și organizații culturale sau profesionale** (UAR, OAR, APUR, AESOP, RUR) și cu instituții de învățământ superior din domeniul culturale (de ex. UAUIM).

Invitații au reacționat la aceste idei, adăugând informații importante în discuție:

Reprezentantul ISE – **Institutul pentru Științe ale Educației**, Mihai IACOB a arătat dificultățile de a lucra cu cadrele didactice din gimnaziu și liceu dată fiind formarea lor inițială foarte diferită, în diverse instituții de învățământ superior unde fac pregătire pedagogică mai mult sau mai puțin bine. În plus, se poate vorbi și de o formare continuă insuficientă. Astfel, în colaborarea cu organizații non-guvernamentale sau asociații profesionale care încearcă să sprijine procesul educațional, cum a fost cazul proiectului **Susține Cultura în Educație**, modul de lucru și așteptările profesorilor sunt foarte diferite. De aici situații în care profesorii 1) resping educația non-formală, 2) o apreciază, dar vor să o țină cât mai departe/ separată de cea formală sau 3) și-ar dori să le combine, dar ar avea nevoie de sprijin metodologic. Pe de altă parte, oamenii din cultură care oferă materiale foarte frumoase, se așteaptă ca școlile să vină și să le ia, iar școlile nu vin. Este nevoie de formare a cadrelor didactice pe tot parcursul demersului de colaborare. Este de apreciat modul în care Asociația De-a Arhitectura și-a pus această problemă a formării încă de la început. Poate astfel se explică

Un Director de școală care face pionierat în relația dintre educația formală și informală, Violeta DASCĂLU, de la **Școala Gimnazială Ferdinand I din București**, a amintit de posibilitatea de a recunoaște participarea cadrelor didactice în diverse proiecte și obținerea punctelor necesare în sistem pentru a avansa în grad. De asemenea, este încurajator faptul că există, în București, în unele școli, filiale ale Casei Corpului Didactic și că se pot face parteneriate pentru formarea continuă a cadrelor didactice între aceste filiale și organizații non-guvernamentale. Din păcate, bugetul unei instituții de învățământ pentru aceste formări este foarte redus, și este la un loc cu cheltuielile pentru plata utilităților, pentru achiziția de bunuri și servicii, pentru derularea evaluărilor, etc.

Directorul **Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Preuniversitar** - ARACIP, Șerban IOSIFESCU a adăugat faptul că autoritățile publice locale au posibilitatea să acorde finanțări suplimentare către unitățile de învățământ. Pentru a asigura o bază de cooperare mai bună între instituțiile de învățământ și alte organizații și instituții, directorii de școli și licee au nevoie de formare. Deasemenea, este mare nevoie de formarea cadrelor didactice pentru ca ele însele să aibă competențe de sensibilizare și exprimare culturală, sau de informatică. Directorii câștigă un concurs în care se evaluează un plan managerial pe care aceștia îl propun – acest plan managerial ar trebui să conțină și moduri concrete de colaborare cu organizații și instituții care vor să ajute procesul educațional. ARACIP oferă conținuturi de formare, dar în parteneriat cu Casele Corpului Didactic pentru că nu are în statut posibilitatea de a oferi formări.

O altă idee este cea legată de contradicția între a oferi autonomie școlii pentru CDȘ - Curriculum la Decizia Școlii, dar a încuraja înscrierea unor cursuri în Oferta Centrală pentru a reduce din timp, pentru a obține recunoașterea calității programelor, etc. Tocmai munca de jos în sus este însă, în acest fel, insuficient valorizată. Continuăm să așteptăm să vină de sus decizii, resurse, idei. Cadrul didactic este liber să nu folosească manualul. Cutuma însă sabotează reforma! Cadrul didactic are drept la inovare. Este un drept dar este și o obligație. Nu mai putem funcționa după Lefea instrucțiunii publice din 1864. Este deci nevoie de demonstrații evaluate și recunoscute oficial. Există articolul 26 din LEN care deschide posibilitatea organizării unor școli-pilot experimentale. Ele ar putea fi evaluate sistematic, riguros, prin ISE. Experimentul ar putea fi legat de integrarea disciplinelor, învățarea prin proiecte de 3 ore, de o zi, de o săptămână. Evident, este nevoie pentru asta de o normare altfel a fișelor de post (aceleași norme, dar cu geometrie variabilă), de formarea cadrelor didactice pentru *team-teaching*, etc.

IV. Relatarea ideilor discutate în a doua parte a zilei

1. Este nevoie de abordare integrată în liceele/secțiile vocaționale de arhitectură: atelierul de arhitectură la toți cei patru ani de liceu, cu obiective educaționale clare

În acest moment, în clasa a 9-a și a 10-a, conținuturile de specialitate sunt foarte fragmentate în multe discipline și nu mai există ore de atelier cum era până în 2004. Este câte o oră pe săptămână din fiecare astfel de disciplină și pot fi 5 cadre didactice care nu își corelează eforturile, și care face fiecare activități ce nu se înscriu pe aceleași câteva obiective educaționale. Elevii lucrează mult, dar fac activități care nu conduc spre competențe specifice secției de arhitectură. Unii elevi merg la olimpiade la aceste discipline și chiar dacă au rezultate bune, asta nu înseamnă că vor avea cunoștințe, deprinderi și atitudini specifice secției de arhitectură.

Apare deci ca imperios necesară adaptarea planului de învățământ (conținut cadru) în așa fel încât, în timpul alocat orelor de atelier, să fie formulate clar aceste competențe specifice.

La Miercurea Ciuc, arhitecții au grupat toate aceste discipline într-o zi pe săptămână și au corelat obiectivele didactice în așa fel încât să fie ca un atelier. ca sa poata face atelier. Dar este un efort suplimentar pe care trebuie să îl facă profesorii pentru a pune mai multe note pentru evaluări la toate acele discipline.

2. Este nevoie de matematică - Formarea din liceu condiționează succesul elevilor ca studenți și matematica este necesară unui profesionist al mediului construit

Nu este de ajutor analiza matematică, dar algebra, trigonometrie și geometria formează un mod de gândire care este necesar unui absolvent de liceu vocațional de arhitectură. Ar trebui să dea matematică și la bacalaureat, mai ales că sunt universități care condiționează admiterea la diverse facultăți de existența evaluării la matematică la bacalaureat.

3. Este nevoie de programă: pentru a 9-a și a 10-a ea lipsește, iar la clasa a 11-a și a 12-a este relativ vagă

Pe câteva lucrări de grad didactic (cum este cea a doamnei Iuliana GELIMAN), și în consultare cu experți în educație de la Institutul pentru Științele Educației, se poate propune un conținut cadru mai adaptat specificului liceelor/secțiilor de arhitectură.

Pe grupul de lucru care se constituie cu ocazia acestei prime întâlniri, se poate avansa cu propuneri concrete.

4. O analiză organizării timpului elevului arată că acesta muncește foarte mult

Pe lângă orele fragmentate în multe discipline, și cele patru ore de atelier pe săptămână de la clasa a XI-a și a XII-a, un elev are multe ore de lucru individual de făcut. Practic, elevul/eleva trebuie să fie activ/activă de la ora 7.00 și până la ora 23.00 pentru a realiza toate misiunile pe care le are. Trebuie tras un semnal de alarmă. Acest lucru nu este de natură să crească motivația elevilor, și nici să ia în serios toate misiunile.

5. Statutul profesorului de arhitectură este neclar

La clasele a 9-a și a 10-a, de obicei, sunt profesori de artă care predau acele discipline fragmentate: crochiu, compoziție, ambient, educație vizuală, etc.

Există situații complet bizare (Târgoviște) în care, deși predă arhitectură de foarte multă vreme, doamna profesoară trebuie să dea în fiecare an examen de suplinitor. Pentru acest examen, este solicitată să facă ea subiectele pentru

că nu e clar ce trebuie să știe un profesor suplinitor pentru orele de specialitate. Sunt semnalate și multe cazuri în care, pentru examenele prin care arhitecții se titularizează pe post, evaluatorii nu sunt arhitecți.

Ar fi necesar un demers rapid de clarificare a situației profesorilor de arhitectură, care au pregătire de arhitect, și cărora ar trebui să li se evalueze și să se recunoască priceperea pedagogică fără să fie nevoie de acele module pedagogice. Trebuie să existe un parcurs alternativ prin evaluare, validare și certificare de recunoaștere a capacității de predare a acestor persoane care au dublă specializare.

Există un nomenclator la Ministerul Educației care arată tipurile de diplome ce fac pe cineva să fie eligibil să predea anumite materii. Sigur că ar fi de dorit să se renunțe la acest nomenclator dar, pe termen scurt, ar trebui verificată corelarea între diploma de arhitect și cel puțin atelierul de arhitectură din liceele/secțiile de specialitate. Aceste nomenclatoare sunt o bază de referință pentru evaluările pe care le face ARACIP. Nu pot fi ignorate.

Deasemenea, din legislația muncii sau din considerente de fiscalitate, se pare că un arhitect care lucrează prin BIA – Birou Individual de Arhitectură (nu are contract de muncă la vreun angajator) nu se poate angaja la o unitate de învățământ cu contract cu plata cu ora. Este nevoie de consultanță juridică și fiscală pentru a lămurii aceste aspecte.

6. Este nevoie de definit mai clar ce fel de lucrari sa faca elevii pentru atestat:

La secția de arhitectură înființată recent în liceul de construcții din Miercurea Ciuc, li s-a cerut elevilor să facă proiectare de arhitectură: săli de sport, teatru, spital ... iar ei nu știau ce înseamnă scara de reprezentare 1:100...

În prezent, profesorii de arhitectură încurajează elevii într-o direcție sau alta pentru lucrarea de final de studii. Profesorii se orientează în funcție de ce vor să facă elevii mai departe și au pretenții mai mari de la cei care se pregătesc pentru facultăți de profil.

Este nevoie de câteva principii clare, exprimate într-un document oficial. Misiunea pentru lucrarea de atestat trebuie să fie adaptată finalităților formative ale acestor secții.

7. Liceul / secția de arhitectură este o modalitate de pregătire pentru admitere la facultate de profil

Pentru elevii care provin din familii modeste, chiar este o șansă să poată face liceu/secție de arhitectură pentru ca apoi să poată să meargă la admitere la o facultate de profil.

Sunt elevi din mediul rural care nu au poate o pregătire de gimnaziu foarte bună, dar care sunt talentați, știu lucruri concrete din lumea construcțiilor, îi interesează deja foarte mult domeniul. Pentru ei, este foarte important ce se întâmplă și la celelalte materii din conținutul-cadru astfel încât să recupereze pe perioada studiilor liceale competențe cu care poate nu a avansat foarte mult în gimnaziu.

8. Nu este clar fel de atestat este de dorit / posibil pentru liceele/secțiile de arhitectură

Fiind liceu/secție vocațională, trebuie eliberat un atestat, trebuie să aibă o calificare de nivel 4 – absolvent de liceu vocațional. Meseria de desenator tehnic a murit odată cu apariția CAD-ului iar pentru CAD într-un birou de proiectare e nevoie de mult mai multe cunoștințe de arhitectură, problema nefiind legată atât de utilizarea programelor de calculator, ci de ceea ce trebuie desenat.

Este imperios necesar să definim această calificare profesională în parteneriat cu organizațiile profesionale ale mediului construit. Această calificare trebuie înscrisă în Registrul Național al Calificărilor dacă nu este identificată nici o calificare potrivită din cele existente în acest Registru.

Este un proces de durată, dar există acum o perioadă de 2-3 ani pe care se va derula de-acum demersul de reformă curriculară pentru toate liceele din România.

Termenii de referință pentru această calificare (nivel 4 – tehnician, pentru că nivel 5 e post-liceal/non-universitar, nivel 6,7 și 8 sunt studii universitare) trebuie negociați cu organizațiile profesionale și în special cu OAR care trebuie să se pronunțe dacă această calificare este relevantă pentru angajatori. Absolvenții de filieră tehnologică sau de școli profesionale au calificări de nivel 3 (după 10 clase).

Se poate face probabil și opțiunea ca liceele/secțiile de arhitectură să fie considerate licee teoretice, caz în care poate să lipsească acea calificare, și, dacă absolventul nu intră la facultate, are dreptul la șomaj.

10. Activitățile se derulează cu resurse foarte limitate!

Liceul/secția de arhitectura costa mult mai mult ca un liceu teoretic obișnuit: est enevoie de materiale, excursii de studii, hrană caldă în zilele cu multe ore de petrecut la școală... etc.

Sunt profesori arhitecți care duc bani de acasa sau de la birourile lor de proiectare ca sa aibă condiții mai bune de lucru elevii lor.

Spațiile în care sunt organizate atelierle grupelor de arhitectură sunt de multe ori improprie, insuficient încălzite, etc.

Așa cum s-a putut vedea în expoziție, având în vedere că acești elevi pot face activități foarte relevante pentru comunitatea locală (lucru în parteneriat pentru educație de mediu construit cu alte școli din oraș, expoziții cu clădiri de patrimoniu sau clădiri reprezentative pentru identitatea locală, machete pentru a asigura accesul nevăzătorilor la înțelegerea mediului construit, etc.) ar fi de dorit un sistem în care autoritatea publică locală să asigure fonduri suplimentare pentru aceste secții, pe bază de proiecte. Dacă li s-ar asigura o recunoaștere în plan local, probabil că ar exista și sponsori care să își dorească să sprijine activitatea de atelier a acestor secții.